

...) različne zbirke (načrti, plakati, fotografije in razglednice ...), inkunabule (prve tiskane knjige) itd. Vsega arhivskega gradiva je približno 800 tekočih metrov.

Iz tega bogatega piranskega arhivskega gradiva so domači in tuji avtorji oziroma raziskovalci (iz Italije, Hrvaške, Nemčije, Švice, Avstrije in celo ZDA) napisali številne zgodovinske knjige, razprave, referate, diplomske naloge, doktorske disertacije. Osnovnošolcem in srednješolcem je piransko arhivsko gradivo rabilo za pripravo več raziskovalnih nalog, študentom pa za seminarska in diplomska dela. Napisani so bili številni članki, pripravljene razstave s katalogi, posnete radijske in TV-oddaje ...

Piranski arhiv obišče vsako leto več raziskovalcev. Izjemno veliko zanimanje kažejo tudi srednje in osnovne šole, tako iz slovenske Istre kot iz notranjosti Slovenije.

Ob 120-letnici smo v avli piranskega arhiva pripravili razstavo, ki na petih panojih prikazuje akte o nastanku in domovanju arhiva v preteklosti, v sedmih vitrinah pa primerke nekaterih zanimivejših dokumentov različnih fondov iz zbirk ter nekaj pomembnejših publikacij, ki so nastale na podlagi raziskovanj piranskega arhivskega gradiva. Na zidovih je razobešenih nekaj zanimivejših plakatov ... Vse to je seveda le delček neprecenljivega bogastva, ki ga arhiv hrani.

Odprte razstave, ki jo je pripravil arhivski strokovni sodelavec piranskega arhiva Alberto Pucer, je bilo 17. decembra 1997.

Na enem od dveh kamnitih stebrov za zastave ob vhodu na Tartinijev trg je vklesan stavek, ki se v prevodu glasi: "Po naših molitvah boš varna ostala zemlja Piranska". Danes lahko z zanosom ugotovimo, da je del te piranske zemlje tudi piranski arhiv, na katerega so bili ponosni naši predniki, smo ponosni mi in bodo brez dvoma tudi naši zanamci, kajti arhiv je osebna izkaznica in duša mesta.

S tem kratkim zapisom želim seznaniti tudi druge slovenske arhivske (in druge) sodelavce s to pomembno obletnico, da le ne bi šla tako neopazno mimo, čeprav si brez dvoma zasluži še večjo pozornost.

Alberto Pucer

Ob stoletnici Zgodovinskega arhiva Ljubljana

Zelo malo je v Sloveniji kulturnih ustanov, še manj pa arhivskih javnih zavodov, ki bi praznovali 100-letnico obstoja in še manj takšnih, ki bi lahko pokazali tako velike rezultate prav na vseh področjih svojega delovanja - od zakonsko določenih nalog varstva arhivske kulturne dediščine, prek arhivistike do zgodovine, pa od izrazito dejavnega vključevanja v domačo in tujo arhivsko službo do zelo širokega udejstvovanja na upravnem, izobraževalnem, razisko-

valnem ter še posebej na kulturnem področju -, kot je to Zgodovinski arhiv Ljubljana. Prav vpetost arhivskega strokovnega dela med zgodovino in širša kulturna dogajanja v slovenskem prostoru daje temu arhivu poseben pomen in pečat v vsem obdobju delovanja. Glede na obseg in pomen zbranega arhivskega gradiva za zgodovino Slovencev in Slovenije ter stopnjo njegove strokovne obdelave pa ga moramo uvrstiti med slovenske državotvorne ustanove.

Zgodovinski arhiv Ljubljana se je iz najstarejše ljubljanske mestne ustanove v začetku sedemdesetih let razvil v največji in hkrati osrednji slovenski državni regionalni arhiv, ki je ne samo evropsko primerljiv, temveč je bil v obdobju po letu 1950 doma in na tujem vseskozi tudi model oziroma zgled organiziranosti in strokovnega dela.

Na uspešen razvoj in rezultate tega arhiva med drugim kažejo zelo številne in podrobne "biografije" oziroma zgodovinski pregledi razvoja in delovanja od nastavitve slovenskega pesnika Antona Aškercja za ljubljanskega mestnega arhivarja leta 1898 do zadnjega ustanovitvenega sklepa Vlade Republike Slovenije konec leta 1997, s katerim je bilo na podlagi novega Zakona o arhivskem gradivu in arhivih ustanoviteljstvo Zgodovinskega arhiva Ljubljana kot javnega zavoda prenešeno od nekdanjih 19 občin in Mesta Ljubljane na Republiko Slovenijo. Skorajda ni slovenske kulturne ustanove, o kateri bi bilo toliko napisanega, čeprav je njena dejavnost v širši javnosti zaradi narave dela nekoliko manj poznana in opazna. Prispevku prilagamo najpomembnejšo bibliografijo o arhivu. K temu naj dodamo še, da je arhiv po svoji 80-letnici delovanja leta 1979 na predlog Zveze zgodovinskih društev Slovenije dobil visoko državno odlikovnje predsednika republike Josipa Broza Tita "Red zaslug za narod z zlato zvezdo". Ob 100-letnici ga je na predlog Arhivskega društva Slovenije predsednik Republike Slovenije Milan Kučan odlikoval s častnim znakom svobode Republike Slovenije za prispevek pri obranjanju kulturne dediščine.

Od ustanovitve ljubljanskega mestnega arhiva dalje je imel arhiv različen status, notranjo organizacijo, financiranje, delovne in skladiščne prostore, opremo, kadrovske zasledbe itd., prav tako pa tudi različno pristojnost nad arhivskim gradivom. V sto let dolgem obdobju tudi v dejavnosti in usmeritvah strokovnega dela opazimo nihanja ter različno intenziteto delovanja, vendar ob nenebnem doseganju ter preseganju strokovnega in raziskovalnega nivoja.

Arhiv je bil od leta 1898 do srede šestdesetih let pristojen za arhivsko gradivo Mesta Ljubljane in ljubljanskih mestnih inštitucij. Leta 1973 je v skladu z novonveljavljeno slovensko arhivsko mrežo formalno, v resnici pa že v šestdesetih letih, dodatno začel opravljati varstvo arhivskega gradiva še na območju 19 občin oziroma sedanjih upravnih enot: Cerkljica, Črnomelj, Domžale, Grosuplje, Idrija, Jesenice, Kamnik, Kočevje, Kranj, Litija, Logatec, Metlika, Novo mesto, Radovljica, Ribnica, Škofja Loka, Trebnje, Trzin in Vrhnika. Območno pokriva torej ozemlje nekdanje Kranjske. Po zadnjem Zakonu o arhivskem gradivu in arhivih je na navedenem območju pristojen

za varstvo arhivskega gradiva državnih organov, organizacijskih enot državnih organov ter izvajalec javnih pooblastil oziroma javnih služb, prav tako pa tudi za arhivsko gradivo organov lokalnih samoupravnih skupnosti, če te ne ustanovijo svojega lastnega arhiva.

V želji, da arhivsko gradivo ostane na območju, kjer je nastalo, in da se čimbolj približa uporabnikom za raziskovalne, študijske, upravne, pravne, osebne in druge namene. Zgodovinski arhiv Ljubljana organizacijsko deluje v Enoti za Ljubljano in Enoti za obljubljsko območje v Ljubljani, Enoti za Gorenjsko v Kranju, Enoti za Dolenjsko in Belo krajino v Novem mestu, Enoti za Škofjo Loko ter v Oddelku v Idriji. Zbrano arhivsko gradivo z navedenega območja, ki obsega zdaj že približno 2670 arhivskih fondov in zbirk v skupni količini skoraj 8000 dolžinskih metrov od 14. stoletja do danes, hrani arhiv v 16 bolj ali manj ustreznih arhivskih depojih od Jesenice do Drašičev v Beli krajini ter od Litije do Idrije. Naloge varstva zadnjih dvajset let opravlja približno 35 strokovno zelo dobro usposobljenih arhivskih delavcev, kar ustreza normativom in standardom za arhivsko področje. Skupaj je bilo v tem arhivu zaposlenih 99 delavcev. Arhiv se je večkrat selil in ima ponekod še vedno prostorsko stisko glede delovnih in skladiščnih prostorov, je pa sodobno tehnično opremljen, tudi glede računalniške opreme ter laboratorija za mikrofilmiranje, ki je bil v slovenskih splošnih arhivih leta 1973 sploh prvi. V svetovnem merilu od leta 1995 prednjači z vključitvijo računalniško podprtega informacijskega sistema v internet, z računalniško obdelavo podatkov pa se je kot prvi slovenski javni arhiv začel ukvarjati že leta 1985.

Rezultati so še toliko vrednejši, če se zavedamo, da jih je arhiv dosegal v vsem svojem obdobju ob zelo skromnih finančnih sredstvih ter ob skrajno velikih ter neprestanih prostorskih stiskah za arhivske depoje in delovne prostore, ki so sicer pogoj za normalno zagotavljanje varstva arhivskega gradiva. Ogromno časa in strokovnih potencialov je arhiv predvsem v obdobju družbenega samoupravljanja in delegatskega sistema porabil za iskanje finančnih sredstev in prostorskih možnosti pri 20 ustanoviteljih (Mestu Ljubljana in 19 občinah) in pri ravno takih kulturnih skupnostih. Razmere so se izboljšale šele po letu 1988, ko je dejavnost arhiva začela financirati Kulturna skupnost Slovenije oziroma sedanje ministristvo za kulturo. Uspehi so predvsem rezultat pogosto "fanatične" zagnanosti in predanosti arhivski stroki visoko strokovno usposobljenih dolgoletnih ravnateljev arhiva, od Antona Aškercja (1898-1912), Vladislava Fabjančiča (1923-1950), akademika prof. dr. Sergija Vilfana (1950-1972), prof. dr. Jožeta Žontarja (1972-1992) do sedanjega ravnatelja prof. Janeza Kopača (1992 dalje) ter velike večine vseh strokovnih in drugih delavcev tega arhiva. Omeniti velja, da so se v arhivu v vsem povojnem obdobju "kalili" ugledni slovenski univerzitetni profesorji, zgodovinarji in arhivisti, ki so nadaljevali službovanje v drugih ustanovah.

Arhiv je vseskozi skrbel za izobraževanje svojih, pa tudi vseh drugih slovenskih arhivskih delavcev,

predvsem v okviru Arhivskega društva Slovenije in nekdanje Skupnosti arhivov Slovenije. Leta 1978 je bil med pobudniki in nato med izvajaleci študija arhivistike na Oddelku za zgodovino na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Sergij Vilfan in Jože Žontar sta avtorja učbenika Arhivistika iz leta 1973, soavtorja jugoslovanskega učbenika Arhivistika leta 1977, Jože Žontar pa je leta 1984 izdal srednješolski učbenik Arhivistika. Arhiv skrbi permanentno tudi za izobraževanje delavcev, ki delajo z dokumentarnim in arhivskim gradivom pri tako imenovanih ustvarjaleh gradiva, od leta 1980 dalje skupaj z Visoko upravno šolo v Ljubljani in delavskimi univerzami. Zanje je že leta 1970 pripravil priročnik Odbiranje arhivskega gradiva iz registraturnega gradiva v gospodarskih organizacijah, leta 1984 Priročnik za delavce, ki delajo z dokumentarnim gradivom, in leta 1986 priročnik Varstvo arhivskega gradiva društev.



Razstava ob 100-letnici Zgodovinskega arhiva Ljubljana v atriju ljubljanskega magistrata, junija-septembra 1998

Najpomembnejša dejavnost arhiva je vsekakor zbiranje, hranjenje in strokovna obdelava arhivskega gradiva kot dela kulturne dediščine ter dajanje gradiva v uporabo za najrazličnejše namene. V tem smislu je treba šteti opravljeno delo arhiva ne samo za kulturno dejavnost posebnega družbenega pomena, temveč tudi za državotvorno, predvsem glede obsega in pomena zbranih zgodovinskih virov od srede 19. stoletja dalje, ko se začneja slovenski nacionalni, gospodarski, socialni, kulturni in politični dvig. Starejše zbrano arhivsko gradivo arhiva ima svoje korenine v ljubljanski mestni registraturi, poleg tega pa je arhiv prevzel tudi arhivsko gradivo, ki so ga zbrali muzejska društva in nekateri muzeji, na primer v Škofji Loki, Idriji, Novem mestu, Metliki, Kočevju in drugod. Najstarejša ljubljanska listina v zbirki listin sega v leto 1320, rokopisno gradivo ljubljanske mestne uprave in mestnih uradov (zapisniki sej, računske knjige, urbarji, spisi) pa kontinuirano tečejo od leta 1520 do danes. K temu moramo prišteti za Ljubljano zelo pomembna zbirko načrtov, gradivo obeh, zbirko

zemljevidov, kart itd. Za obdobje od srede 19. stoletja dalje pa je arhiv za vse območje, ki ga pokriva, zbral skoraj celotno ohranjeno arhivsko gradivo državnih upravnih organov in organov avtonomnih lokalnih skupnosti (okrajnih glavarstev in občin ter okrajnih, mestnih, občinskih in krajevnih ljudskih odborov po letu 1945 itd.), gradivo pravosodnih organov (predvsem okrožnih in okrajnih sodišč ter notariatov), fonde s področja gospodarstva in zadružništva (gospodarske zbornice, podjetja, zadruga, hranilnice in posojilnice), šolstva (osnovne in srednje šole), fonde družbenopolitičnih organizacij po letu 1945, izjemno dragocene fonde društev, posameznikov in družin.



Razstava ob 100-letnici Zgodovinskega arhiva Ljubljana, enote v Kranju, septembra 1998

Še bi lahko naštevali. Izjemno kakovosten pregled nad gradivom ponujajo uporabnikom kar trije vodniki po fondih in zbirkah, ki jih je arhiv izdal v letu 1959 (prvi slovenski vodnik sploh!), 1980 in 1992, z opozorilom, da je zadnji vodnik že tri leta dostopen tudi na internetu. V vodnikih so zbrane osnovne informacije o zbranim arhivskem gradivu, kot rezultat strokovnega dela vseh generacij arhivistov tega arhiva. Odražajo zelo visoko stopnjo urejenosti in strokovne obdelave vseh fondov in zbir. Za zbirke so izdelani tudi kakovostni arhivski popisi, inventarji in drugi propagandni za uporabo. Arhiv zelo vzorno vodi vse predpisane evidencе o arhivskem gradivu. Od srede petdesetih let je arhiv v slovenskem in jugoslovanskem okviru vedno prednjačil v metodologiji strokovne obdelave arhivskega gradiva, valorizacije gradiva ter drugih postopkov strokovnega dela v arhivih. Že prvi vodnik po fondih arhiva leta 1959 je pomenil tudi prvo sintezo arhivističnih proučevanj v arhivu in pomembno stopnjo v razvoju slovenske arhivistike. Povsem enako je s preostalima dvema vodnikoma. V vseh treh se teorija prepleta s prakso in nasprotno. Zato ni čudno, da je imel arhiv v vsem povojnem obdobju odločilni vpliv na razvoj slovenske arhivistike, pa tudi odločilno vlogo pri nastanku slovenske in nekdanje jugoslovanske arhivske zakonodaje, zlasti pomemben je prispevek pri arhivskih zakonih v letih 1964, 1966, 1973, 1981 in 1997 ter pri

vseh republiških podzakonskih predpisih. Delavci arhiva so strokovni povezani z Arhivskim društvom Slovenije od njegove ustanovitve leta 1954 in v njem tudi zelo dejavni, v mednarodnem merilu pa je arhiv član Mednarodnega arhivskega sveta. Od srede petdesetih let je bil arhiv povezan s številnimi srednjeevropskimi pa tudi drugimi arhivi po svetu. Tudi po njegovi zaslugi slovenska arhivistika in arhivska služba v tem času ni bila izolirana.

Po opravljenem strokovnem delu na arhivskem gradivu ter po dosežkih na področju arhivistike, arhivske zakonodaje ter izobraževanja arhivskih delavcev ga brez pomislekov moramo postaviti na prvo mesto in za zgled vsem drugim slovenskim javnim in zasebnim arhivom.

Še bolj obsežna kot bibliografija o arhivu pa je bibliografija publikacij in razstavnih katalogov tega arhiva. Za vse obdobje po letu 1950 je bilo za arhivske delavce, čeprav z občasnimi nihanji, ob arhivskem strokovnem delu značilno znanstveno-raziskovalno delo na področju arhivistike in zgodovine. Poudarek je predvsem na krajevnem oziroma mestnem zgodovinopisju, na gospodarski in družbeni zgodovini ter na objavljanju arhivskega gradiva oziroma arhivskih virov. Sredi petdesetih let se je arhiv vključil v projekt Zgodovina Ljubljane in leta 1955 sodeloval pri izdaji prve knjige. V naslednjih letih je izdal nekaj samostojnih publikacij o Ljubljani in njeni zgodovini v Knjižnici Kronike. V sedemdesetih letih je arhiv razširil raziskovanje krajevnih zgodovine na vse območje, ki ga pokriva. Pri tem ne moremo mimo sodelovanja z Zvezo zgodovinskih društev Slovenije in njeno Sekcijo za krajevno zgodovino, v okviru katere je organiziral simpozije o krajevni zgodovini (Domžale, Kamnik, Ljubljana, Kranj). Dolgoletno je bilo tudi sodelovanje v uredništvu Kronike, časopisa za slovensko krajevno zgodovino. Publikacije arhiva so v letih od 1958 do 1977 izhajale v seriji publikacij z naslovom Razprave (4 publikacije), že leta 1956 pa je začela izhajati serija edicij virov z naslovom Gradivo za zgodovino Ljubljane v srednjem veku; v le-tej je do leta 1968 izšlo kar 10 zvezkov. Večina arhivskih strokovnih, pa tudi zgodovinskih publikacij arhiva je po letu 1979 izšla v novi seriji Gradivo in razprave (skupaj 18 publikacij). V tej seriji so objavljeni rezultati arhivskega strokovnega dela (vodniki, inventarji, objave zgodovinskih virov), pa tudi znanstveno-raziskovalnega dela (članki, razprave, monografije, učbeniki). Številne objave delavcev arhiva zasledimo tudi v arhivskih in zgodovinskih glasilih Arhivi, Arhivist, Sodobni arhivi, Kronika, Zgodovinski časopis, Loški razgledi itd. ter v številnih krajevnogodovinskih zbornikih (kranjski, domžalski, kamniški, ljubljanski). Raziskovalno delo od leta 1970 poteka v raziskovalni enoti omenjenega arhiva, deloma pa v okviru raziskovalnih projektov pri Znanstvenem inštitutu Filozofske fakultete v Ljubljani.

Arhiv je od leta 1957 dalje postavil v Ljubljani in po drugih slovenskih mestih (Idrija, Novo mesto, Kamnik, Kranj) večje število (več kot 20) strokovno zelo dobro pripravljenih ter hkrati odmevnih arhivskih razstav. Pri tem se je dosledno ravnal po načelu:

"Razstava mine, razstavní katalog z objavljenimi dokumenti in zgodovinskimi razpravami pa ostane". Takšnih katalogov naštejemo lahko kar 12.

Za konec naj poudarimo, da je težko pisati o arhivski ustanovi, pri kateri ni niti enega področja varstva arhivske kulturne dediščine, ki ga ne bi bilo treba posebej poudariti. Arhiv oziroma njegov kolektiv je v 100 letih delovanja v pritaerjavi z domačimi in tujimi javnimi arhivi vsekakor dosegel nadpovprečne rezultate, ki so bili v vsej njegovi zgodovini drugim ustanovam predvsem na področju varstva kulturne dediščine v strokovno oporo in za zgled.

Zgodovinski arhiv Ljubljana in njegove predhodnike od Antona Aškercja dalje odlikuje predvsem njegov neposredni prispevek k zbiranju, strokovni obdelavi in predstavitvi arhivske kulturne dediščine, osrednja vloga v razvoju slovenske arhivistike in arhivske službe ter nenazadnje znaten prispevek k slovenskemu zgodovinopisju na področju krajevne, gospodarske in družbene zgodovine.

Zato delavcem arhiva ob jubileju iskreno čestitamo ter jim še naprej želimo uspešno varstvo ter prezentacijo zgodovinskih zapisov. Pravijo, da gre prvih sto let težko, potem pa že gre.

Pomembnejša bibliografija o Zgodovinskem arhivu Ljubljana:

Fabjančič, Vladislav: Ljubljanski mestni arhiv. - Zgodovinski časopis, I, 1947, št. 1-4, str. 174-183.

Vilfan, Sergij: Anton Aškerc - mestni arhivar Ljubljanski. - Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, IV, 1956, št. 2, str. 99-107.

Vilfan, Sergij s sodelavci: 60 let Mestnega arhiva ljubljanskega. - Ljubljana, 1959. - (Publikacije Mestnega arhiva ljubljanskega, Poročila in pregledi gradiva; 1.)

Arhivi od pisarne do zakladnice zgodovine. Ljubljana, 1967.

Vilfan, Sergij: Sedemdeset let Mestnega arhiva ljubljanskega. - Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, XVI, 1968, št. 3, str. 161-164.

Arhivi v Sloveniji. Ljubljana, 1970.

Žontar, Jože: 75 let Zgodovinskega arhiva Ljubljana.

V: Starejša ljubljanska industrija: razstavní katalog. Ljubljana, 1973, str. 9-11.

Smole, Majda: Zgodovina arhivistike in arhivske službe. Ljubljana, 1976, str. 38-45.

Žumer, Vladimir: Zgodovinski arhiv Ljubljana - 80 let varstva kulturne dediščine. - Arhivi, 11, 1979, str. 91-92.

Kopač, Janez: Zgodovinski arhiv Ljubljana (1898-1978). V: Vodnik po fondih Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana, 1980, str. 8-33. - (Gradivo in razprave; 2.)

Voje, Ignacij: Oh podelitvi odlikovanja Zgodovinskemu arhivu v Ljubljani. Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, XXVIII, 1980, št. 1, str. 5-9.

Žontar, Jože: Devetdeset let Zgodovinskega arhiva Ljubljana. - Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, XXXVI, 1988, št. 1-2, str. 108-117.

Kopač, Janez: Zgodovinski arhiv Ljubljana (1898-1988). - Ljubljana, 1988. - (Zbirka vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije; 161.)

Kopač, Janez: Nekaj poudarkov iz zgodovine arhiva. V: Vodnik Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Ljubljana, 1992, str. 7-10. - (Gradivo in razprave; 11.)

100 let Zgodovinskega arhiva Ljubljana 1898-1998. Ljubljana 1998. Katalog.

Predstavitev na INTERNETU - <http://www.zal-lj.si>.

Vladimir Žumer

Sto let od ustanovitve Slovenskega šolskega muzeja in njegov arhivski oddelek

Stoletna navzočnost Slovenskega šolskega muzeja tako v slovenskem kulturnem kot tudi v ožjem šolskem prostoru ni najbolj znana. Kljub temu, da je bilo delovanje muzeja že od samih začetkov oteženo zaradi dolgoročno nerešenih denarnih virov in prostorskih problemov, ki so povzročili prenehanje muzejskega delovanja v letih od 1912 do 1938, se muzej od ustanovitve leta 1898 postavlja kot prvi vseslovenski in prvi specialni muzej na Slovenskem. Najstarejši muzeji na Slovenskem: Deželni muzej v Ljubljani (1821) ter mestna muzeja v Celju (1882) in na Ptuj (1893) so nastali pred Slovenskim šolskim muzejem po vzoru sorodnih avstrijskih muzejev in so muzeji splošnega značaja. Zbirali so zgodovinsko gradivo muzejskega in tudi arhivskega izvora z vseh področij človeškega ustvarjanja in iz vseh zgodovinskih obdobj. Za njihovo ustanovitev in delo so se najprej zavzela nastajajoča muzejska in nato zgodovinska društva, ki so iz romantične vznepenosti pospeševala zanimanje za deželno (kranjsko muzejsko in nato historično društvo v Ljubljani) ali ožje mestno in pokrajinsko zgodovino (mestni muzejski društvi v Celju in na Ptuj).

Slovenski šolski muzej, po starosti četrti slovenski muzej, je nastal na drugačni podlagi. Njegova ustanovitev je posledica prizadevnega delovanja slovenskih (osnovnošolskih) učiteljskih društev in zlasti posameznih učiteljev, ki so se zavedali pomena muzeja za narodno in stanovsko zavest učiteljstva.¹ Ker se je, podobno kot drugi šolski muzeji, razvil iz stalnih razstav učil, ki so imela izobraževalno vlogo pri pedagoško-didaktičnem izpopolnjevanju učiteljev, najprej ni bil "zgodovinski", temveč "sodobni" muzej. Poleg učil, ki so v drugi polovici 19. stoletja doživela velik razvoj in vse večjo pomurbo, so v muzeju razstavljali še izdelke (literarne in ročne) učencev in učiteljev ter šolske knjige in učbenike različnih šolskih založb. Večje zanimanje za zgodovinski razvoj

¹ Prvi obsežnejši pregled zgodovine Slovenskega šolskega muzeja je napisal F. Ostaneč, Slovenski šolski muzej v Ljubljani, Izdat slovenski šolski muzej, Ljubljana, 1956.